

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชีพเกษตรกรรมมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นสาขาการผลิตหลักที่เป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ เป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่นำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่สังคมไทย รวมทั้งเป็นแหล่งรองรับอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และที่สำคัญมากที่สุดก็คือ เป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงประชากรไทยและส่งออกไปเลี้ยงประชากรของโลก อาชีพเกษตรกรรมจึงเป็นครัวของโลกช่วยทำให้ประเทศไทยไม่ได้รับผลกระทบที่รุนแรง หากเกิดภาวะวิกฤตด้านอาหารขึ้นในโลก นอกจากนี้ยังเป็นภาคการผลิตที่เสริมสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้กับภาคอุตสาหกรรมของประเทศอีกด้วย เพราะผลผลิตภาคการเกษตรจะเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดอุตสาหกรรมหลายประเภทขึ้นในประเทศไทย

นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้มีความผาสุก โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาภาคเกษตร พร้อมทั้งส่งเสริมสินค้าเกษตรและอาหารให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค รวมถึงการเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยั่งยืนและส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความมั่นคงและพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550, หน้า 1-3)

ประเทศไทยยังมีปัญหาผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชเศรษฐกิจต่างๆซึ่งยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ดังนั้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนา การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรนั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงดินซึ่งเป็นปัจจัยหลักของการปลูกพืช โดยการปรับปรุงให้ดินมีสภาพที่เหมาะสมต่อการเกษตร มีระดับความอุดมสมบูรณ์สูงขึ้น และมีศักยภาพในการเกษตรกรรมให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนานขึ้น อันเป็นแนวทางสำคัญอย่างหนึ่งในการทำการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน โดยที่พยายามหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศวิทยา กรมพัฒนาที่ดินและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรที่เน้นการใช้ดินเป็นปัจจัยในการผลิตสินค้าเกษตร จึงได้มีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยทางด้านดินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนาน หนึ่งในหัวข้อที่น่าสนใจและมีการกล่าวถึงกันอย่าง

มากคือ ปัญหาการลดลงของอินทรีย์วัตถุในดินและการเสื่อมโทรมของดินซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน (อานันท์ ตันโซ, 2546, หน้า 252-257)

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในชนบท ทรงเห็นสภาพความยากจนและความลำบากของเกษตรกรในพื้นที่ต่างๆ ทรงห่วงใยอาชีพของเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องดินที่ใช้ในการเพาะปลูก เนื่องจากสภาพความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่ดินส่วนใหญ่ซึ่งเกิดจากการที่ผิวหน้าดินถูกกัดเซาะโดยฝนที่ตกลงมาและน้ำที่ไหลบ่าพัดพาหน้าดินออกไปเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการสูญเสียดินที่อุดมสมบูรณ์ไป บางครั้งยังเกิดปัญหาดินพังทลายก่อให้เกิดผลเสียหายต่อพื้นที่ทำการเกษตร ส่งผลให้พื้นที่ดินซึ่งเดิมเคยให้ผลผลิตทางเกษตรกรรมสูงกลับให้ผลผลิตลดลง ทำให้พื้นที่ดินไม่สามารถเก็บกักน้ำฝนได้อย่างเต็มที่ พระองค์ทรงตระหนักถึงศักยภาพของหญ้าแฝก ซึ่งเป็นพืชที่จะช่วยป้องกันการชะล้างพังทลายดินและอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดินได้ จึงได้มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานพระราชดำริให้ดำเนินการศึกษาทดลองเกี่ยวกับหญ้าแฝกและอีกหลายโครงการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น โครงการธนาคารข้าวเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อการเพาะปลูกและบริโภค และโครงการฝนหลวงเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่แห้งแล้งให้สามารถเพาะปลูกได้ตามฤดูกาล เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้เกษตรกร พ้นจากการเป็นหนี้สินและมีข้าวบริโภคได้ไม่ขาดแคลน (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2552, หน้า 6-20)

แนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนี้หากมีการจัดการอย่างเป็นระบบ และมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ให้เข้ากันได้กับวิถีชีวิตของชาวนาทุกครัวเรือน เพื่อให้เกษตรกรชาวนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ก็จะเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมได้อีกทางหนึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หมายถึงปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ดังนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2544, หน้า 5-26)

(1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

(2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

(3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

(1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

(2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนไทย และสังคมไทย หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่สามารถทำให้ทุกคนพ้นจากความทุกข์ยาก และอยู่รอด คือ ประชาชน “พอมี พอกิน มีความสงบสุข” การพอมีพอกิน เป็นขั้นที่หนึ่ง ขั้นต่อไปให้มีเกียรติยศด้วยตนเองได้ ขั้นที่สามให้นึกถึงผู้อื่น เป็นสิ่งที่เกื้อกูลให้ชุมชนเข้มแข็งเกิดความมั่นคงทั้งในระดับบุคคล และในระดับชุมชน

แต่ปัจจุบันนี้ยังคงพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหรือชาวนาไทยนอกจากต้องเผชิญกับภาวะธรรมชาติที่ไม่เอื้ออำนวยและราคาข้าวตกต่ำ ยังต้องเผชิญกับการถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง การขาดแคลนเมล็ดข้าวสำหรับทำพันธุ์ ชาวนาจึงต้องแก้ปัญหาด้วยการกู้ยืมข้าวหรือเงินจากพ่อค้าคนกลาง โดยต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก บางครั้งก็กู้ยืมโดยการขายข้าวเขียว ทำให้ผลผลิตข้าวที่ได้ไม่เพียงพอสำหรับการบริโภคและการชำระหนี้ ในที่สุดก็กลายเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวทำให้เกษตรกรจำนวนไม่น้อยไม่สามารถหลุดพ้นจากภาระหนี้สินได้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้วย จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ที่มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักมีอยู่ถึงร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งอำเภอ คิดเป็นครัวเรือนได้ จำนวน 7,586

ครัวเรือน ซึ่งแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมของเกษตรกรจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยในฐานะที่มีญาติพี่น้องประกอบอาชีพชาวนาและประสบปัญหาต่างๆ มายาวนาน ได้เล็งเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพและปัญหาของเกษตรกรชาวนาไทย จึงสนใจที่จะศึกษาว่าหากชาวนาได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้กับพสกนิกรชาวไทยทั้งหมดมาปฏิบัติ ชาวนาจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ และสร้างความเข้มแข็งมั่นคงให้กับตนเองและครอบครัวได้หรือไม่ จึงได้เสนอหัวข้อวิจัย เรื่อง “แนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี” ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาไปเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ส่งเสริมสนับสนุนชาวนาไทยให้เกิดความมั่นคงในด้านอาชีพและสังคม อันจะทำให้ครอบครัวและชุมชนของชาวนาซึ่งเป็นคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีความสุขเพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ตามตัวแปรส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

สมมติฐานการวิจัย

เกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ที่มีตัวแปรส่วนบุคคลต่างกัน มีแนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี จำนวน 7,586 คนครัวเรือน (สำนักงานสหกรณ์การเกษตรอำเภอท่าม่วง, 2552)

2. ด้านเนื้อหาหรือตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ด้านเนื้อหา เป็นการศึกษา แนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

2.2 ด้านตัวแปรที่ศึกษา (variables) ได้แก่

2.2.1 ตัวแปรต้น (independent variables) ได้แก่ลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย

2.2.1.1 เพศ

2.2.1.2 อายุ

2.2.1.3 ระดับการศึกษา

2.2.1.4 สถานภาพสมรส

2.2.1.5 จำนวนแรงงานในครัวเรือน

2.2.1.6 สภาพการถือครองที่ดิน

2.2.1.7 จำนวนครั้งที่เพาะปลูก

2.2.1.8 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ

2.2.1.9 เขตตำบลที่ประกอบอาชีพ

2.2.2 ตัวแปรตาม (dependent variables) ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วยแนวทางการปฏิบัติใน 2 ด้านดังนี้

2.2.2.1 แนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพ ได้แก่

1) มีความรู้ความรอบคอบในการประกอบอาชีพทำนา

2) มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพทำนา

3) มีความพอดีพอประมาณในการประกอบอาชีพทำนา

4) มีเหตุผลในการตัดสินใจและปฏิบัติในเรื่องต่างๆในการ

ประกอบอาชีพทำนา

5) มีภูมิคุ้มกันเพื่อพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการประกอบ

อาชีพทำนา

2.2.2.2 แนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางสังคม

- 1) มีความรู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม
- 2) มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชน
- 3) มีความพอประมาณในการดำรงชีวิต
- 4) มีเหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆของตนเองและ

ครอบครัว

- 5) มีภูมิคุ้มกันเพื่อพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคม

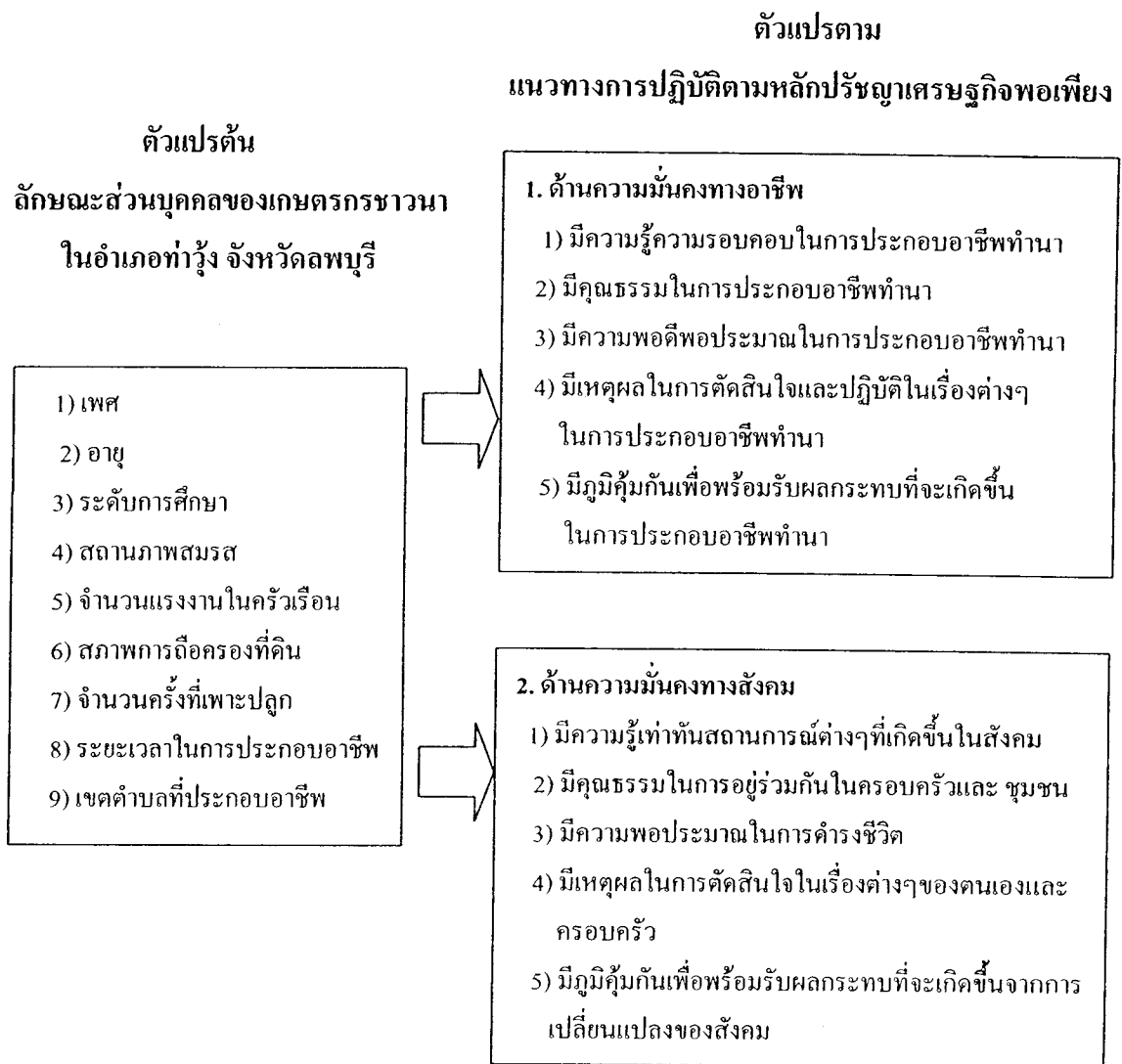
3. ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัยเรื่องนี้อยู่ระหว่าง มีนาคม ถึง เมษายน

2554

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดัง ภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปรัชญา หมายถึง ความจริงสูงสุด ความจริงขั้นสุดท้าย รวมทั้งวิธีการที่จะนำไปสู่ความจริงนั้น ล้วนเป็นผลรวมแห่งประสบการณ์เดิมที่ได้ผ่านการพิจารณาหรือไตร่ตรอง รวมทั้งพิสูจน์ทดลองมาอย่างรอบคอบถี่ถ้วนครบทุกชั้นตอน จนเป็นที่ยอมรับว่าเป็นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่ดีที่สุด ในที่นี้หมายถึงหลักปรัชญาที่เกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ยึดถือและนำไปปฏิบัติ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็นหลักในการใช้ชีวิต ให้พอมีพอกิน พออยู่พอใช้ พออกพอใจ รู้จักประมาณตน ความพอประมาณ ความมีเหตุผล ภายใต้เงื่อนไขความรู้ เงื่อนไขคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

เกษตรกร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การเพาะปลูก พืชไร่ เช่น ข้าว ข้าวโพด อ้อย พืชผัก ผลไม้ ต่างๆ เช่น หน่อไม้ ผักกาดขาว การเลี้ยงสัตว์ปีกและสัตว์เพื่อการจำหน่ายเช่น เป็ด ไก่ สุกร โค และเลี้ยงไว้ใช้งาน เช่น ช้าง ม้า กระบือ เป็นต้น ในที่นี้หมายถึงเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

ชาวนา หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพปลูกข้าวเป็นหลัก ในที่นี้หมายถึง เกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

แนวทาง หมายถึง วิธีการที่ใช้เพื่อให้กระบวนการบรรลุผล ซึ่งแนวทางนั้นต้องสามารถนำไปใช้ซ้ำได้ และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้ โดยต้องมีการตั้งวัตถุประสงค์วางแผนการดำเนินงาน รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดและวางแผนติดตามประเมินผลด้วย

แนวทางการปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติอย่างมีการวางแผน หาวิธีการต่างๆ ที่ใช้เพื่อให้บรรลุผล มีประสิทธิภาพ ตอบสนองข้อกำหนดในด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้ และนำไปใช้ซ้ำได้ ในที่นี้หมายถึงแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความมั่นคง หมายถึง หลัก 5 ประการ ที่ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของชีวิตมนุษย์ คือ ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง และความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในที่นี้หมายถึงความมั่นคงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

ความมั่นคงทางอาชีพ หมายถึง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นความมั่นคงอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์ คือ มีช่องทางหาเลี้ยงชีพ หรือมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีพเป็นพื้นฐานของตนเอง และครอบครัว อันประกอบด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อย โดยไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระเกินกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร ซึ่งผู้ที่มีอาชีพทางการเกษตรควรจะได้มาซึ่งผลผลิตและรายได้ เพื่อนำมาใช้จ่ายในการจัดหาสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างเพียงพอ ในที่นี้หมายถึง ความมั่นคงทางอาชีพของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 1) มีความรู้ดีในการประกอบอาชีพทำนา 2) มีคุณธรรมในการประกอบอาชีพทำนา 3) มีความพอดีพอประมาณอย่างเหมาะสมในการประกอบอาชีพทำนา 4) มีเหตุผลในการตัดสินใจและการปฏิบัติในการประกอบอาชีพทำนา 5) มีภูมิคุ้มกันเพื่อพร้อมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับอาชีพการทำนา

ความมั่นคงทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มสมาชิกที่เหนียวแน่นเข้าใจซึ่งกันและกันใกล้ชิด ออบอุน อันเนื่องมาจากสมาชิกของกลุ่มมีอุดมคติ วัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน ทำให้การอยู่ร่วมกันเป็นไปอย่างสงบราบรื่น ร่วมมือและแข่งขันซึ่งกันและกัน ในที่นี้หมายถึงทั้งด้านความรู้และสิ่งของที่จำเป็นต่างๆ สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี ความมั่นคงทางสังคมของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 1) มีความรู้เท่าทันสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม 2) มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและชุมชน 3) มีความพอประมาณในการดำรงชีวิต 4) มีเหตุผลในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของตนเองและครอบครัว 5) มีภูมิคุ้มกันที่พร้อมรับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบแนวทางการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวนาในอำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี
2. ข้อมูลที่ได้รับสามารถนำไปเผยแพร่และส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความมั่นคงทางอาชีพและทางสังคมกับเกษตรกรชาวนาในพื้นที่อื่นๆต่อไป
3. เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องของผู้สนใจต่อไป